

DOI: <https://doi.org/10.15407/mzu2024.33.410>
УДК 316.32.327.5.913(73)

Андрій Мартинов

д-р. іст. наук, проф., пров. наук. співроб.
Інститут історії України НАН України
01001, Україна, Київ, вул. Михайла Грушевського, 4
E-mail: martynov.andriy15@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9802-5980>

**ДО 70-РІЧЧЯ ЧЛЕНА-КОРЕСПОНДЕНТА НАН УКРАЇНИ,
ДОКТОРА ІСТОРИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА АНДРІЯ
ІВАНОВИЧА КУДРЯЧЕНКА**

Andriy Martynov

Doctor of History, Professor, Leading Researcher
Institute of History of Ukraine
the National Academy of Sciences of Ukraine
4, Mykhailo Hrushevskiy Street, Kyiv, 01001, Ukraine
E-mail: martynov.andriy15@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9802-5980>

**FOR THE 70th ANNIVERSARY OF DOCTOR OF HISTORY,
PROFESSOR, CORRESPONDING MEMBER OF THE
NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE
ANDRIY KUDRYACHENKO**

Андрій Іванович Кудряченко народився 1954 р. в с. Бірзулове Новомиргородського району Кіровоградської області. У 1978 р. він закінчив історичний факультет Вищої школи суспільних наук ВЛКСМ (Москва). Початок інтелектуальної творчої біографії Андрія Івановича припав на перехідну історичну епоху радикальної суспільно-політичної трансформації, переходу від радянської тоталітарної моделі до плюралістичної моделі демократичного розвитку. В 1987–1991 рр. А.І. Кудряченко працював у відділі наукової інформації АН УРСР. Зрештою, у січні 1987 р. він захистив кандидатську дисертацію за спеціальністю «всесвітня історія». Науковий інструментарій дослідження цих транзитних явищ із погляду внутрішньополітичних і зовнішньополітичних процесів вимагав

міждисциплінарних підходів. Тож не випадково Андрій Іванович поєднав історичний і політологічний аналіз, що дало можливість тримати руку на пульсі трансформаційних процесів та формувати порядок денний наукових досліджень, а незабаром і державницьких процесів.

Упродовж 1990-х років А.І. Кудряченко інтегрував наукову та політичну кар'єри. Зокрема, у 1994 р. він закінчив докторантуру Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України. Також Андрій Іванович навчався в літній школі Варшавського університету (1992), а в 1993 р. — в Інституті досліджень країн Дунайського регіону Академії наук Австрії. За програмою наукових обмінів він перебував у Кельні (1997).

Упродовж 1992–1997 рр. ювіляр працював у Національному педагогічному університеті ім. М.П. Драгоманова. У січні 1995 р. А.І. Кудряченко захистив докторську дисертацію. У вересні 1997 р. він здобув звання професора. Однак державна служба в цей час переважила, і в 1997 р. Андрій Іванович став головним науковим консультантом адміністрації президента України, де на практиці поєднував вирішення проблем внутрішньої і зовнішньої політики.

У 2000–2004 рр. А.І. Кудряченко очолював Інститут соціальних наук і міжнародних відносин Міжрегіональної академії управління персоналом. У 2004–2005 рр. він був деканом інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості. У 2005–2008 рр. Андрій Іванович очолював відділ у Національному інституті стратегічних досліджень. Калейдоскопічна динаміка внутрішньополітичної трансформації українського суспільства вимагала якісної аналітики суперечливих процесів, що відбувалися. Зрештою, Андрій Іванович повернувся до наукової діяльності та в листопаді 2008 р. був призначений директором Інституту європейських досліджень НАН України, адже європейська інтеграція стала пріоритетом зовнішньополітичних орієнтирів України.

У вересні 2011 р. А.І. Кудряченко став директором Державної установи «Інститут всесвітньої історії» НАН України. Андрій Іванович налаштував творчий потенціал інституту на пошук нових, малодосліджених тем з історії зарубіжних країн, а також на дослідження/з'ясування ролі України у всесвітній історії та аналітичне забезпечення діяльності державних органів влади. У березні 2018 р. А.І. Кудряченко обраний членом-кореспондентом НАН України.

Андрій Іванович Кудряченко є автором значного наукового доробку, його праці виходили друком не тільки в Україні, а й за кордоном. Він є Заслуженим діячем науки і техніки України, має нагороди: «Відмінник освіти України» (2004), «Василь Сухомлинський» (2007), премія імені Д.І. Чижевського за цикл праць «Україна в сучасному геополітичному просторі».

На дипломатичній ниві А.І. Кудряченко отримав нагоду випробувати на практиці результати своїх досліджень німецької історії. У 1998–2000 рр. він працював радником-посланником посольства України в ФРН. Зазначимо, що це був досить важливий і насичений різними знаковими подіями історичний період розвитку українсько-німецьких відносин. Зокрема, 28–29 травня 1998 року в Бонні пройшли перші українсько-німецькі міжурядові консультації під головуванням президента України Л.Д. Кучми та федерального канцлера Німеччини Г. Коля. До цього часу такий механізм існував тільки у відносинах Німеччини з найвпливовішими країнами Заходу, а також із Польщею. Відтак ці консультації започаткували якісно нову форму двосторонніх відносин і засвідчили зростаючу взаємну довіру та практичну готовність до поглиблення співпраці в різних сферах. Під час консультацій українська сторона підтвердила незмінність курсу на здійснення демократичних перетворень і ринкових реформ. З боку німецького керівництва була підтверджена підтримка України як важливої складової європейської спільноти. На час дипломатичної роботи А.І. Кудряченка у ФРН припала зміна правлячої коаліції. Восени 1998 р. було сформовано коаліцію соціал-демократів і партії зелених. Водночас вдалося забезпечити спадковість розвитку українсько-німецьких відносин.

У лютому 1999 року діалог міністрів закордонних справ було продовжено, коли відбулася церемонія заснування Німецько-Українського форуму. До складу цієї громадської організації увійшли понад 80 відомих осіб із політичних, підприємницьких кіл, сфери культури, науки, журналістики, низка бургомістратів та фірм. У листопаді того ж року в Україні заснована аналогічна громадська організація — Українсько-Німецький форум, який очолив голова Національного банку В.А. Ющенко. Свідченням активізації співпраці з окремими федеральними землями стали візити до Києва в 1999 році прем'єр-міністрів Баварії Е.Штойбера та Баден-Вюртембергу Е. Тойфеля у супроводі делегацій ділових кіл. Це дало можливість налагодити новий канал двосторонньої взаємодії з урахуванням особливостей німецького федерального устрою. 8–9 липня 1999 року в Києві відбулися другі українсько-німецькі міжурядові консультації під головуванням президента України Л.Д. Кучми та федерального канцлера Німеччини Г. Шредера. Вони не тільки підтвердили життєздатність і ефективність започаткованої з попереднім урядом ФРН якісно нової форми співпраці, але й стали найбільш представницькою зустріччю політичного керівництва двох держав за всю попередню історію двосторонніх відносин. До участі в консультаціях були залучені керівники семи німецьких федеральних міністерств та десяти українських. Проведення третіх консультацій на вищому рівні 11–12 липня 2000 року в Лейпцигу

закріпило цю форму двосторонніх відносин як постійну та ефективно діючу, а також таку, що надала можливість здійснювати загальну координацію й визначати пріоритети подальшого розвитку українсько-німецьких відносин. У рамках консультацій відбулися переговори президента України та федерального канцлера у вузькому колі, засідання семи профільних секцій, у роботі яких взяли участь два віце-прем'єр-міністри та керівники дев'яти українських і шести німецьких міністерств і відомств, а також пленарне засідання обох делегацій. Цей період був плідним для розвитку українсько-німецьких відносин, помітний внесок у цей процес здійснив Андрій Іванович. Цей дипломатичний досвід став надзвичайно важливим для подальшої педагогічної, аналітичної, наукової діяльності ювіляра.

Андрій Іванович детально досліджує сучасну історію розвитку зовнішньої політики Німеччини. В 2020 р. опублікована фундаментальна монографія «Федеративна Республіка Німеччина: засади демократичного сходження». Автор проаналізував особливості повоєнного розвитку ФРН, суперечливого виникнення та вирішення німецького питання в його політико-територіальних вимірах, витлумачив конституційно-правові засади демократичного поступу ФРН. Показано діалектику зв'язку між «канцлерською демократією» та громадянським суспільством, особливості німецької партійно-політичної системи. Висвітлено економічну історію Німеччини після 1945 р. та її вплив на консолідацію суспільства. Також у згаданій монографії розкрито етапи спокутування тягаря вини та подолання нацистського й тоталітарного минулого, проаналізовано засади формування нової стратегії державної національної політики в контексті сучасних викликів та імперативів. У 2022 р. вийшла друком монографія А.І. Кудряченка та А.Ю. Мартинова «Зовнішня політика ФРН: глобальний вимір (2005–2021 роки)». У монографії розкрито основні тенденції формування та реалізації світової політики ФРН за часів канцлерства А. Меркель. Висвітлено провідні історіографічні підходи до аналізу німецької зовнішньої політики цього періоду. Проілюстровано, що європейська політика ФРН є пріоритетом усіх сфер німецької дипломатії. Прослідковано еволюцію політики ФРН на пострадянському просторі від спроб налагодження стратегічних відносин із Росією до перегляду східноєвропейської політики в напрямку стримування гібридної війни РФ проти України та європейських демократій. Розглянуто специфіку трансатлантичних відносин у період канцлерства А. Меркель. Наголошується, що за часів президентства Дж. Буша молодшого, Б. Обама, Д. Трампа, Дж. Байдена німецько-американські відносини були фундаментом трансатлантичної спільноти. Ізоляціоністський курс Д. Трампа максимально ускладнив відносини ФРН і США. На початку каденції Дж. Байдена

Берлін і Вашингтон повернулися до стратегічного партнерства. Висвітлені тенденції розвитку близькосхідної політики ФРН між превентивною і кризовою дипломатією. Проаналізовано реалізацію латиноамериканської політики Німеччини. Розкриті особливості відносин ФРН із державами Індостихоокеанського простору. Охарактеризована африканська політика ФРН. Досліджені концептуальні засади та способи реалізації багатосторонньої дипломатії ФРН. На прикладі афганської місії показані проблеми імплементації миротворчих місій ФРН.

Особисто Андрій Іванович Кудряченко поєднав український кордоцентризм сковородинського гатунку з німецьким раціоналізмом, що дає унікальний баланс людської толерантності та націленості на співпрацю заради досягнення конкретних результатів.

Бажаємо вельмишановному Андрію Івановичу, члену редакційної колегії нашого збірника, багатирського здоров'я, успішної реалізації задуманого, творчої наснаги, інноваційного творчого запалу, нехай будь-яке питання життя має правильну відповідь, забезпечуватиме гармонійне збереження та примноження найкращих вітчизняних і світових традицій історичної науки.

Received: 29.05.2024. Approved: 27.06.2024. Published: 28.10.2024.